పాఠం

11

మొదటి సామ్రాజ్యాలు

మహాపద్మనందుని తరవాత కొన్ని సంవత్సరాలకు యువకుడైన మౌర్య చంద్రగుప్తుడు మగధకు రాజు అయాడు. అతనే మౌర్య సామ్రాజ్యాన్ని స్థాపించాడు (ఒక కుటుంబ వ్యక్తులు వారసత్వంగా రాజులైతే దాన్ని వంశపాలన అంటారు). చంద్రగుప్తుని కొడుకు బిందుసారుడు, మనవడు అశోకుడు మగధ సామ్రాజ్యాన్ని విస్తరించి, భారత ఉపఖండంలో చాలా భాగాన్ని పరిపాలించారు. భారతదేశ పటం 1 లో మగధ సామ్రాజ్య విస్తరణను చూడండి. ఇది నేటి ఆఫ్ఘనిస్తాన్ నుంచి దక్షిణాన కర్ణాటక వరకు, తూర్పున బెంగాల్ వరకు విస్తరించి ఉంది.

మౌర్యసామ్రాజ్యం

పెద్ద రాజ్యాలను సామ్రాజ్యాలు అంటారు. వాటి రాజులను చక్రవర్తులు అంటారు. భారతఉపఖండంలోని తొలి చక్రవర్తుల్లో చంద్రగుప్తమౌర్యుడిని ఒకరిగా పేర్కొంటారు. ప్రారంభంలో మగధ దాని చుట్టుపక్కల ప్రాంతాలకే పరిమితమై ఉండేది. కాని, కొంత కాలానికి అది ఆనాటి అన్ని మహాజనపదాలనూ కలుపుకొని విస్తరించింది. ఆ సామ్రాజ్యంలో హిందూకుష్ పర్వతాలు, భారతదేశపు అతి పెద్ద ఎడారి (థార్), గుజరాత్, గంగా-సింధునదీలోయలు, మాళ్వా పీఠభూమి, అతి విస్తారమైన మధ్యభారతదేశపు అడవులు, కృష్ణా, తుంగభద్ర లోయ, గోదావరిలోయ ఉన్నాయి. ఈ సువిశాలమైన సామ్రాజ్యాన్ని, అక్కడ జీవించిన వివిధరకాల ప్రజలను ఊహించుకోండి. వీటిలో గంగాలోయ, కృష్ణానది లోయ, మాళ్వా, గుజరాత్, పంజాబ్ ప్రాంతాలు చాలా సారవంతమైన అధిక జనసాంద్రత గల గ్రామాలతో ఉండేవి. వ్యాపారానికి, చేతివృత్తులకు ఇతర ప్రాంతాలు ప్రసిద్ధి పొందాయి. వీటినుంచి పెద్ద నగరాలను, ఓడరేవులను, ఇతర దేశాలను కలుపుతూ ముఖ్యమైన వ్యాపారమార్గాలు ఉండేవి. కొన్ని ప్రాంతాలు విలువైన బంగారం, రత్నాల గనులకు ప్రసిద్ధి చెందాయి.

- మనం మౌర్యసామ్రాజ్యాన్ని గురించి ఏయే ఆధారాల ద్వారా అధ్యయనం చేయగలం?
- మౌర్యసామ్రాజ్యంలోని వ్యాపారమార్గాలను గుర్తించండి. వ్యాపార మార్గాలు చక్రవర్తులకు ఏవిధంగా ముఖ్యమైనవి?
- మహాజనపదాలకు, సామ్రాజ్యాలకు గల తేడాలు ఏమిటి?

మౌర్యచక్రవర్తులు వివిధ ప్రాంతాలనుంచి, ప్రజల నుంచి వనరులు, పన్నులు పొందేవారు. ఇంతటి విశాల సామ్రాజ్యాలను చక్రవర్తులు ఎలా పరిపాలించారు? ఉదాహరణకు కృష్ణానది ప్రాంతంలోని గ్రామాల ప్రజలు పన్నులు చెల్లించటానికి నిరాకరిస్తే, పాట్నాలో కూర్చొన్న చక్రవర్తికి ఆ విషయం ఎలా తెలుస్తుంది? వారిని శిక్షించమని సైన్యానికి ఆజ్ఞలు ఎలా జారీచేస్తారు? సైన్యం కృష్ణాప్రాంతానికి

© SCERT not to be republished

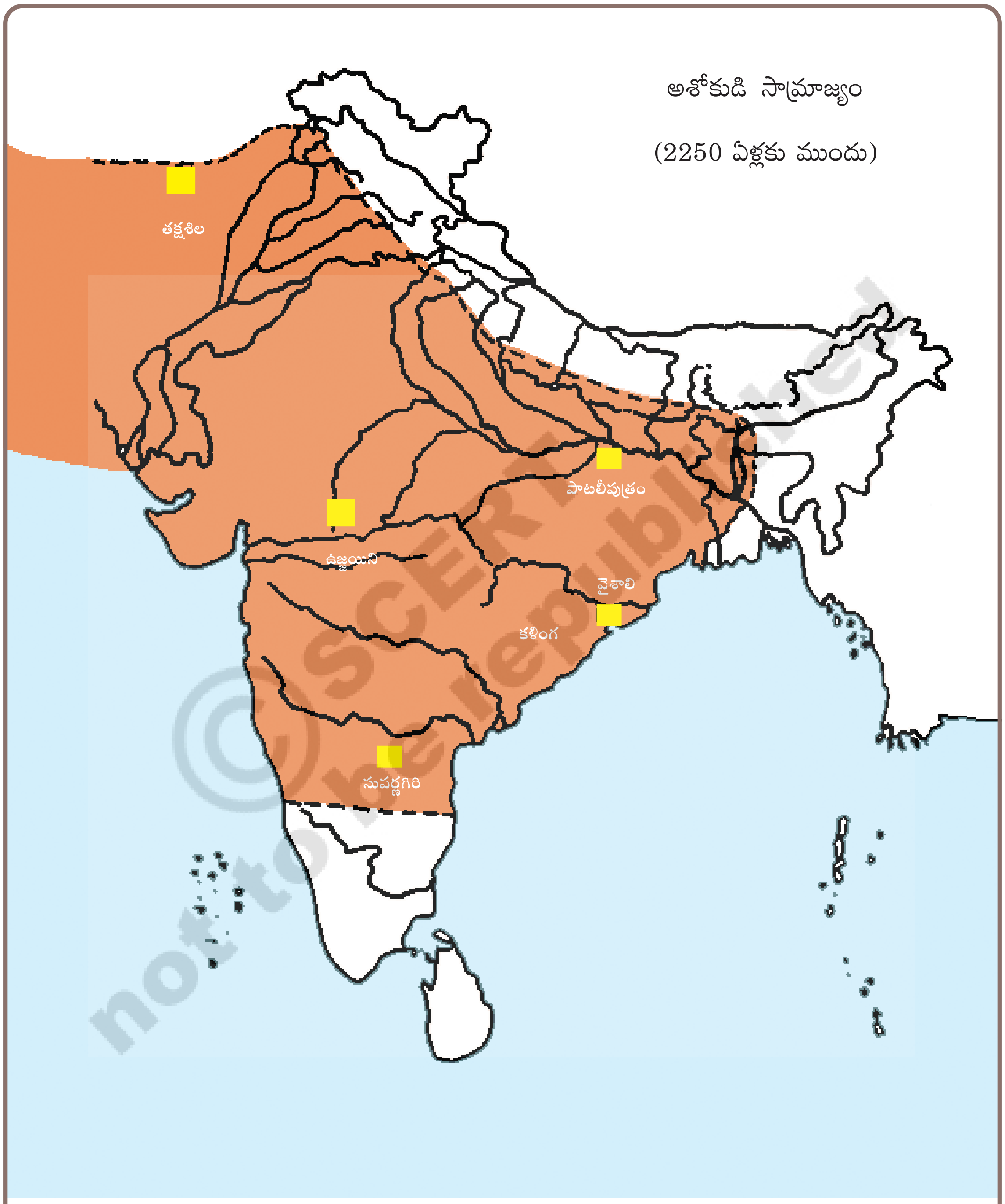

పటం 1 మౌర్యసామ్రాజ్యంలోని ముఖ్యమైన నగరాలను, ప్రాంతాలను చూపే పటం

వెళ్లి ఆ గ్రామాలను ఎలా గుర్తిస్తారు? పన్ను కట్టనివాళ్లని ఎలా శిక్షిస్తారు? దీనికంతా ఎంత సమయం పడుతుంది?

సామ్రాజ్యంలో వివిధ ప్రాంతాలను వివిధ రకాలుగా మౌర్యులు పరిపాలించేవారు. పాటలీపుత్రం, దాని చుట్టూ ఉన్న ప్రాంతం అంతా చక్రవర్తి ప్రత్యక్ష నియంత్రణలో ఉండేది. ప్రజల దగ్గర నుంచి పన్నులు వసూలు చేయటానికి, రాజాజ్ఞలను పాటించనివారిని శిక్షించటానికి అధికారులను నియమించేవారు. రాజ్యంలో జరిగే విషయాలను, అధికారులు ఎలా పనిచేస్తున్నారు అనే సమాచారాన్ని వేగులు రాజుకు అందించేవారు. చక్రవర్తి సందేశాలను అధికారులకు దూతలు చేరవేసేవారు. మంత్రులు, రాజకుటుంబ సభ్యుల సహకారంతో అధికారుల పనితీరును చక్రవర్తి పర్యవేక్షించేవాడు.

- చక్రవర్తి తన ప్రత్యక్ష నియంత్రణలో ఉన్న ప్రాంతాలను అదుపు చేయటానికి ఎటువంటి విధానాలను ఉపయోగించేవాడు?
- సామ్రాజ్యంలో చక్రవర్తికి వేగుల అవసరం ఏమిటి?

ఇతర ప్రాంతాలను, ప్రదేశాలను, తక్షశిల, ఉజ్జయిని, సువర్ణగిరి వంటి ప్రాదేశిక రాజధానుల నుంచి పరిపాలించేవారు. వీటిని పరిపాలించడానికి రాజకుమారులను పంపేవారు. వారిని పాలకులు (గవర్నర్లు) అని పిలిచేవారు. ఆ ప్రదేశాలకు సంబంధించిన విషయాల్లో అన్ని రకాల నిర్ణయాలు తీసుకునే అధికారం వారికి ఉండేది. అంతేకాకుండా వారికి సొంత సైన్యం, అధికారులు ఉండేవారు. వారికి కూడా చక్రవర్తి తన సూచనలను దూతల ద్వారా పంపేవాడు. ఆ ప్రదేశంలో ఆచారాలు, నియమాలు తెలిసిన ముఖ్యమైన కుటుంబాలనుంచి కూడా పాలకులు సహాయం పొందేవారు.

ఈ ప్రాదేశిక పట్టణ ప్రదేశాల మధ్యన ఎక్కువ గ్రామాలుగానీ, పట్టణాలుగానీ లేని విశాలమైన అడవులు ఉండేవి. వ్యాపారస్థులు, సైన్యం, దూతలు ప్రయాణంచేసే ముఖ్యమైన రహదారులు ఈ ప్రాంతాలలో ఉండేవి. వీటిని నిర్వహించడానికి మౌర్యులు ప్రత్యేకమయిన ఏర్పాట్లు చేశారు. వీరు ఈ రహదారులగుండా బంగారు గనులు గల సువర్ణగిరి, విదేశీ వస్తువులు దొరికే తక్షశిల ప్రాంతాలకు చేరుకునేవారు. ఈ అటవీ ప్రాంతాలనుంచి బంగారం, విలువైన రాళ్లు, అడవి జంతువుల చర్మాల రూపంలో పన్నులు, బహుమానాలు పొందేవారు. బహుశా ఈ ప్రాంతంలోని ఆటవిక తెగల జీవితాలతో అంతగా జోక్యం చేసుకునేవారు కాదేమో!

ఎలా తెలుసుకుంటాం?

ఈ సామ్రాజ్యాన్ని గురించి తెలుసుకోవాలంటే అప్పటి కాలాన్ని గురించి రాసిన చాలా పుస్తకాలు మనకు ఉపయోగపడతాయి. చంద్రగుప్తుడి మంత్రి అయిన కౌటిల్యుడు రాసిన 'అర్థశాస్త్రం' అన్న పుస్తకం చాలా ముఖ్యమైనది. చంద్రగుప్తుని ఆస్థానంలో గల గ్రీకు రాయబారి మెగస్తనీస్ రాసిన 'ఇండికా' మరొక ముఖ్యమైన పుస్తకం. అంతేగాక అశోకుని కాలంలో వివిధ ప్రాంతాలలో వేయించిన శాసనాల ద్వారా మనకు ఆనాటి సంగతులు తెలుస్తాయి.

అర్థశాస్త్రం

చంద్రగుప్తుని మంత్రి అయిన చాణక్యుడు (కౌటిల్యుడు) 'అర్థశాస్త్రం' అనే పుస్తకంలో రాజు రాజ్యాలను ఎలా జయించాలో, వాటిని ఎలా పరిపాలించాలో తెలియజేశాడు. అంతేగాక రాజ్యాన్ని కుట్రలు, కుతంత్రాల నుంచి ఎలా కాపాడుకోవాలో, వివిధ వృత్తుల వారి నుంచి పన్నులు ఎలా వసూలు చేయాలో, భారత ఉపఖండంలో లభించే వివిధ వనరులు ఏమిటో వివరించాడు.

© SCERT not to be republished

- మౌర్యచక్రవర్తులు వివిధ ప్రాంతాలనుంచి వివిధ వనరులను సేకరించాల్సిన అవసరం ఏమిటి?
- రైతులు, చేతివృత్తులవారు, వ్యాపారస్తులు, అటవీ నివాసులు, పశువుల కాపరులు తాము చెల్లించిన పన్నులకు బదులుగా ఏమి పొంది ఉంటారని మీరు భావిస్తున్నారు?
- తక్షశిల, సువర్ణగిరి వంటి నగరాలు మౌర్యులకు ఏవిధంగా ముఖ్యమైనవి?
- మౌర్యులు చక్రవర్తి పర్యవేక్షణలో ఉన్న పాటలీపుత్రం చుట్టూ ఉన్న ప్రాంతాలను, ప్రాదేశిక ప్రాంతాలను, అటవీ ప్రాంతాలను వేరువేరుగా పరిపాలించటానికి కారణాలు ఏమిటి? ఈ మూడు ప్రాంతాలకూ ఒకే విధంగా చట్టాలు, నియమాలు తయారుచేసి ఉంటారని మీరు భావిస్తున్నారా?

అశోకుడు – విశిష్ట పాలకుడు

మౌర్యులలో ప్రసిద్ధిచెందిన పాలకుడు అశోకుడు. శాసనాలద్వారా వర్తమానాన్ని ప్రజలకు చేరవేసిన మొట్టమొదటి రాజు అతను. అశోకుని శాసనాలు చాలావరకు ప్రాకృత భాషలో, బ్రాహ్మీలిపిలో ఉన్నాయి.

అశోకుడు – కళింగ యుద్ధం

11.1 అశోకచక్రవర్తి

కళింగ అనేది తీర రాష్ట్రమైన నేటి ఒడిశా పాతపేరు (పటం 1 చూడండి). కళింగను జయించటానికి అశోకుడు యుద్ధం చేశాడు. యుద్ధంలో జరిగిన హింస, రక్తపాతం చూసి అతడు దు:ఖించాడు. దాంతో ఇక ముందు యుద్ధం చేయనని ప్రకటించాడు. ప్రపంచ చరిత్రలో యుద్ధంలో విజయాన్ని పొంది, యుద్ధాలకు స్వస్తి పలికిన ఒకే ఒక రాజు అశోకుడు.

కళింగ యుద్ధాన్ని తెలిపే అశోకుని శాసనం

ఈ శాసనంలో అశోకుడు ఇలా ప్రకటించాడు:

చక్రవర్తి అయిన 8 సంవత్సరాలకు నేను కళింగను జయించాను. ఈ యుద్ధంలో లక్షా ఏభైవేలమంది బందీలయ్యారు. లక్షకు పైగా సైనికులు చనిపోయారు.

ఇది నాలో దు:ఖాన్ని నింపింది. ఎందుకని?

ఒక స్వతంత్ర ప్రాంతం జయించబడినపుడు లక్షాలాదిమంది చనిపోతారు. చాలా మంది యుద్ధ ఖైదీలుగా బంధింపబడతారు. బ్రాహ్మణులు, సన్యాసులు మృత్యువాత పడతారు. బంధువులు, స్నేహితులు, బానిసలు, సేవకులతో దయగా ఉండేవారు కూడా చనిపోతారు. లేదా వారికి ప్రియమైన వాళ్లను నష్టపోతారు.

అందుకే నేను దుఃఖిస్తున్నాను. ఈనాటినుంచి ధర్మాన్ని పాటించాలని నిర్ణయించుకున్నాను. దాని గురించి ప్రచారం చేస్తాను. బలంద్వారా గెలవడం కంటే ధమ్మ (ధర్మం) ద్వారా గెలవడం మేలని నేను నమ్ముతున్నాను.

భవిష్యత్తులో నా కొడుకులు, మనమళ్లు నా తర్వాత యుద్ధాన్ని గురించి ఆలోచించకుండా ఉండేందుకు, దానికి బదులు ధమ్మ ప్రచారం ఎలా చెయ్యాలని ఆలోచించడం కోసం ఈ సందేశాన్ని రాతిమీద చెక్కిస్తున్నాను. వాళ్లు కూడా యుద్ధానికి బదులు ధమ్మ ప్రచారం చెయ్యాలి (ధమ్మ అనే ప్రాకృత పదానికి సంస్కృతంలో సమాన పదం – ధర్మం).

© SCERT not to be republished

- యుద్ధం పట్ల అశోకుని దృక్పథాన్ని కళింగ యుద్ధం ఎలా ప్రభావితం చేసింది?
- కళింగయుద్ధంపట్ల తన భావాలను అతడు రాతిమీద ఎందుకు చెక్కించాడు?
- అన్ని యుద్ధాలూ ఆపేసిన తర్వాత అశోకుని ప్రభావం ఉప ఖండంలోని ప్రజలపై ఎలా ఉంటుంది?

అశోక ధర్మం అంటే ఏమిటి?

అశోకుని ధర్మంలో దేవతలకు పూజలు, బలులు ఇవ్వడం అనేవి లేవు. తండ్రి తన పిల్లలకు నేర్పినట్లే, అతడు తన ప్రజలకు బోధించాలనుకున్నాడు. అశోకుడు బుద్ధుని బోధనల ద్వారా ప్రభావితుడయ్యాడు. అనేక సమస్యలు అతన్ని వేధించాయి. సామ్రాజ్యంలోని ప్రజలు అనేక మతాలను పాటించేవారు. కొన్ని సందర్భాలలో వారిమధ్య గొడవలు కూడా జరిగేవి. కొందరు జంతువులను బలి ఇచ్చేవారు. బానిసలను, సేవకులను వేధించేవారు. దీనికి తోడు కుటుంబాలలో ఇరుగుపొరుగువారితో కూడా గొడవలు జరుగుతూ ఉండేవి. ఈ సమస్యలను పరిష్కరించటం తన విధి అనుకున్నాడు అశోకుడు. దీనికోసం అతడు 'ధర్మమహామాత్రులు' అనే అధికారులను నియమించాడు. వారు రాజ్యంలోని వివిధ ప్రాంతాలకు వెళ్లి ప్రజలకు ధర్మప్రచారం చేసేవారు. ఇంతేగాక, అశోకుడు తన సందేశాలను శాసనాల రూపంలో రాళ్లపైన, స్తంభాలపైన చెక్కించాడు. చదువురానివారికి వాటిపైనున్న సందేశాలను చదివి వినిపించాలని అధికారులను ఆదేశించాడు.

అశోకుడు తన ధర్మాన్ని సుదూర ప్రదేశాలైన సిరియా, ఈజిప్టు, గ్రీస్, శ్రీలంకలకు వ్యాప్తి చేయటానికి రాయబారులను పంపించాడు.

అతడు రోడ్లను నిర్మించాడు. బావులను తవ్వించాడు. సత్రాలను కట్టించాడు. మనుషులకే కాక జంతువులకు కూడా వైద్యసదుపాయాలను ఏర్పాటు చేశాడు.

ప్రజలకు అశోకుడు ఇచ్చిన సందేశం

"జబ్బుపడినప్పుడు, పెళ్లిళ్లు జరిపేటప్పుడు, పిల్లలు పుట్టినప్పుడు, ప్రయాణం మీద బయలుదేరేటప్పుడు ప్రజలు అనేక ఆచారాలను పాటిస్తారు. ఈ ఆచారాల వల్ల ప్రయోజనం లేదు. వాటికి బదులు ప్రజలు ఇతర పద్ధతులు పాటిస్తే ఉపయోగకరంగా ఉంటుంది. అవి ఏమిటి?

"అవి: బానిసలు, సేవకులతో సౌమ్యంగా వ్యవహరించడం, పెద్దలను గౌరవించడం, అన్ని జీవుల పట్ల దయతో ఉండటం, బ్రాహ్మణులకు, సన్యాసులకు కానుకలు ఇవ్వడం.

"తమ మతాన్ని పొగడటం, ఇతరుల మతాన్ని విమర్శించడం రెండూ తప్పే. ప్రతి ఒక్కరూ ఇతరుల మతాన్ని గౌరవించాలి.

"తమ మతాన్ని పొగిడి, ఇతరుల మతాన్ని విమర్శించేవారు తమ మతానికి తీవ్రహాని చేస్తున్నారు.

"అందుకే ఇతర మతాల ముఖ్యమైన అంశాలను తెలుసుకుని వాటిని గౌరవించడం నేర్చుకోవాలి."

- ధర్మాన్ని ప్రచారం చేయటంద్వారా ఏయే సమస్యలను పరిష్కరించాలని అశోకుడు కోరుకున్నాడు.
- ప్రజలు బానిసలను, సేవకులను తక్కువగా చూడడానికి కారణాలను చెప్పండి. చక్రవర్తి శాసనం ద్వారా వారి పరిస్థితి ఏమైనా మెరుగయిందా? మీ సమాధానానికి కారణాలు చెప్పండి.
- సామాన్య ప్రజల మధ్య అశోకుడు ధర్మాన్ని ప్రచారం చేయడానికి ఏమి చేసాడు.
- ఆచారాల స్థానంలో అశోకుడు దేన్ని ప్రోత్సహించాడు?
- సిరియా, ఈజిప్టు, శ్రీలంక దేశాలను పటంలో గుర్తించండి. పాట్నా నుంచి ఈ దేశాలకు మార్గాలను కనుక్కోండి.

© SCERT not to be republished

దక్కనులోని రాజ్యాలు – సామ్రాజ్యాలు

మౌర్యులు దక్కన్ జయించిననాటికి (గోదావరీ నది నుంచి కృష్ణ, తుంగభద్రా నదీలోయల వరకు) చాలా ప్రాంతాలలో గ్రామాలు, చిన్న పట్టణాలు ఉండేవి. వాటిలో ఆనాటికే ఇనుముతో తయారుచేసిన వస్తువులను, ఇతర వస్తువులను అమ్మేవారు. కొన్ని ప్రాంతాలలో బంగారు గనుల నుంచి బంగారం తీసి ఆభరణాలు తయారు చేసేవారు. మిగతా ప్రాంతాలు చాలా వరకు అడవులుగా ఉండేవి. వాటిలో వేట, ఆహారసేకరణదారులు, పశుపాలకులు చిన్న చిన్న ఆవాస ప్రాంతాల్లో నివసిస్తూ ఉండేవారు.

బహుశ పుట్టుక, వివాహం వంటివాటితో దగ్గర బంధుత్వం కలిగిన ప్రజల సమూహాలు, ఈ ప్రాంతాలలో ఉండేవి. ఇలా సంబంధాలున్న సమూహాలను తెగ అంటారు. ఈ బృందాలలో ముఖ్యమైనవారు బలమైన నాయకులుగా వాటికి నాయకత్వం వహించేవారు. క్రమేపి వాళ్లు సంపదను కూడగట్టుకుని, బలవంతులై తెగ ప్రాంతాన్ని పాలించేవారు.

- అనేక నగరాలకు బలమైన కోటలు ఉండేవి. నగరాలు ఎదుర్కొన్న విపరీత పరిస్థితులు ఏమిటి? కోటల అవసరం ఏమిటి?
- గంగా, సింధులోయ, కృష్ణా, తుంగభద్ర లోయల మధ్య ఉన్న ఏ పోలికలు అక్కడ గ్రామాల, నగరాల అభివృద్ధికి దారితీశాయి.

మౌర్యసామ్రాజ్యం పతనం చెందిన తరవాత తెగల నాయకులు చిన్న రాజులుగా అవతరించారు. వారిలో ఆంధ్ర శాతవాహనులు నర్మదానది నుంచి కృష్ణా, గోదావరి డెల్టా వరకు విస్తరించి ఉన్న విశాల సామ్రాజ్యాన్ని ఏర్పాటు చేసుకున్నారు. శాతవాహనులలో గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణి, వశిష్ఠీపుత్ర పులోమావి, యజ్ఞశ్రీ శాతకర్ణి గొప్ప రాజులు. 2000 సంవత్సరాల క్రితం 200 సంవత్సరాల పాటు వారి పాలన సాగింది. కొంతమంది రాజులు కృష్ణానది తీరానగల అమరావతి దగ్గర ఉన్న ధాన్యకటకాన్ని రాజధానిగా చేసుకుని పాలించేవారు. గ్రామపెద్దలను, చిన్నరాజులను వారి ఆధీనంలో తెచ్చుకున్నప్పటికీ, వారి పరిపాలనలో శాతవాహనులు జోక్యం చేసుకునేవారు కాదు.

చాలామంది గృహపతులు, వారి కుటుంబంలోని మహిళలు, వ్యాపారస్థులు అమరావతి, భట్టిప్రోలు, వడ్లమాను మొదలైన చోట్ల బౌద్ధ ఆరామాలు, స్తూపాలు నిర్మించటానికి సహకరించారు. ఈ కాలంలో దూర ప్రాంతాలైన బెంగాల్‌తోను, రోమ్‌తోను వ్యాపారం ప్రాముఖ్యాన్ని సంతరించుకున్నది. రోమన్ నాణాలతోపాటు, రోమన్ శైలిలో చేసిన కుండలు ఇక్కడ దొరికాయి. వ్యాపారులు సముద్రాల మీదుగా సరుకు రవాణా చేసేవారు. కృష్ణానది మీద పడవల్లో అమరావతి వంటి సుదూర పట్టణాలకు సరుకు రవాణా జరిగేది.

11.2 నాణెలపై చిత్రించిన గౌతమీపుత్ర శాతకర్ణి

© SCERT not to be republished

కొంతమంది నాయకులు చిన్నరాజులుగా ఎలా ఎదిగారు?

కర్ణాటకలోని బళ్లారి జిల్లాలో లభించిన మ్యాకదోని శిలాశాసనం.

- శాతవాహనుల కాలంనాటి శిలాశాసనంగా భావిస్తున్న దీన్ని చదవండి.

"'శాతవాహనుల రాజు శ్రీపులోమావి 8వ సంవత్సరం పాలనలో అతడి మహాసేనాపతి స్కందనాగ జనపదంలోని శాతవాహన జిల్లాలో, కుమారదత్త అధిపతిగా ఉన్న వేపుర గ్రామంలో కాంత తెగకి చెందిన సమ్మ అనే గహపతి ఈ చెరువును తవ్వించాడు."

1. వేపుర గ్రామంలో ఏ తెగ నివసించేది?
2. దాని అధిపతి ఎవరు?
3. వేపుర గ్రామం ఉన్న జనపదానికి ఎవరు నాయకత్వం వహిస్తున్నారు?
4. గహపతి సమ్మ చెరువు ఎందుకు తవ్వించి ఉంటాడు?

చిత్రం 11.3నాణెంపై చిత్రించిన వశిష్టీపుత్ర శ్రీపులోమావి

శాతవాహనుల సామ్రాజ్యం అంతమైన కొంతకాలం తరవాత ఇక్ష్వాకులు రాజరిక బిరుదులను పొంది రాజులయ్యారు. కృష్ణానదీతీరంలోని నాగార్జున కొండకు దగ్గరలోని విజయపురిని రాజధానిగా చేసుకుని వారు ఇక్ష్వాకు సామ్రాజ్యాన్ని నెలకొల్పారు. ఈ వంశంలోని ముఖ్యమైన రాజులు క్షాంతమూలుడు, వీరపురుషదత్తుడు. ఈ రాజులు ఇతర తెగలవారిని వివాహాలు చేసుకోడం ద్వారా వివిధ తెగల పెద్దలను, చిన్న రాజులను కలిపే ప్రయత్నం చేశారు. అదే సమయంలో అశ్వమేధం, రాజసూయం వంటి ఖర్చుతోకూడుకున్న యాగాలను చేసి, బ్రాహ్మణులకు విరివిగా దానధర్మాలు చేసి తమ ప్రత్యేకతను చాటుకునే ప్రయత్నం చేసేవారు. రామాయణంలోని రాముని వంశానికి చెందినవారమని చెప్పుకున్నారు. ఆసక్తికరమైన విషయం ఏమిటంటే ఇక్ష్వాకు కుటుంబాలలోని మహిళలు బౌద్ధగురువులను ఆరాధిస్తూ బౌద్ధారామాలు, స్తూపాల నిర్మాణానికి (నాగార్జునకొండ) అధిక మొత్తంలో విరాళాలు ఇచ్చేవారు. వీరు నాగార్జునకొండలో అతి పెద్ద ఆరామం, స్తూపం నిర్మించారు.

కీలక పదాలు

సామ్రాజ్యం	యజ్ఞాలు
ఆరామాలు	ధర్మ మహా మాత్రులు
ఉపఖండం	వేగులు
అర్థశాస్త్రం	
ధమ్మ	

మీ అభ్యసనాన్ని మెరుగుపరుచుకోండి!

1. బౌద్ధబిక్షువులకు ఇచ్చిన దానాలు ఇక్ష్వాకులకు, శాతవాహనులకు ఏ విధంగా ఉపకరించి ఉంటాయి?
2. ఇక్ష్వాకులు రాముని సంతతి వారమని చెప్పుకొంటూ, ఎంతో ఖర్చుతో కూడుకున్న యజ్ఞాలు చేయటం తెగలన్నింటిపైన ఆధిపత్యం పొందడానికి దోహదపడిందా?
3. వివిధ తెగల పెద్దల ఆమోదంకోసం ఇక్ష్వాకులు ఏమి చేసేవారు?
4. అశోకుడు విశిష్ట పాలకుడని ఎందుకు అనుకుంటున్నారు?
5. 2000 సంవత్సరాల క్రితం దక్కనులో రాజ్యాల అవతరణకు దారితీసిన పరిస్థితులేమిటి?
6. పటం 1లో మూడు నదులను, రెండు ప్రాదేశిక రాజధానులను గుర్తించండి?

ప్రాజెక్టు

- మీ ఉపాధ్యాయుల సహాయంతో అశోకుని శిలాశాసనాలు మరిన్ని సేకరించి స్థానికంగా ప్రదర్శనకు ఉంచండి.
- మీ ప్రాంతంలో ఏదైనా పాత శాసనం ఉంటే దాన్ని గురించి మరిన్ని వివరాలు తెలుసుకోండి.

© SCERT not to be republished